

ЧИСЛО 14

Почтајни плаќене у готовом.

РУСКИ НОВИНИ

ЗА РУСИНОХ У КРАЛЬОВИНИ С.Х. С.

Вихода раз у тиждень. — Цена на цели рок
100 днів. На 1/2 рока 50 днів. Позднє ч. 2 днів.
Власник: Руске Народне Просвіт. Дружество.
Однинчательни редактор Ігорь Гаврич.

Нови Сад
штавоток 5. марта 1925.

Рукописи и други писма треба посыпаш на адресу „Руски Новини“ Нови Сад, Богојевићева улица бр. 2. — Претплату на Руске-Народи. Прослав. Друштво Руски Крстур. (Бачка).

История и люди.

Историју людзя дасля на три часы: на стари, штредні и на нови вік. То людзя так раздзелі, бо мы знаме, эже време идае вісць ўднак, його не можеме дзеліц. У времену іх людзя и прилики меняю. Према приликох дакле людзя дасля и време. Кажды вік ма свойо окремасцію свою карактеристику.

До нового вику ще нації не виказували тельо. У старим вику ще людзє пре свою хасен выходаели и пайтавшeli. Теди ще не патрело які ши, хто ши, лем чи ши племенітей и богатей фамелій. У штреднім ще заці вику пита: якей юн вири. Нови вик патри на нацю. Каждая наця сус буц шлебодна и сце маш свою державу. Ніхто ле сце буц слуга и раб другому. Шицки людзе терас цо беледукі истим янком тримаю ще ведло. Спод власци другого ще сцу одняц. Сиу мац і свою пособну літературу, своїх учених людзох коло себе, сиу мац и у церкви и у школі свой мацерински язык. Штампа приходзі до найвекшай сіди. Вона ролзоши народу тото, цо їх предники думаю и робя. Кед ще шицки тоти появіц у народу обача и кед ще видзі, же ще народна свест пребудзела, теди за тут народ настал.

да так повсем — нови шваст. Народ
жгод да ще каново родвел — то е
народни препород. Еден народ
скорей, други поизнейше времяне
свой препород. Тешашні часи су-
часи нашого народного препороду.
Правда с, же ми не можеме гледац
исто то, чо гледаю числено велькии
народи, але мулчиме ще старац, да
нам други поштуку голем тити права.
Чо нам як людзям приладаю. Ми
лем мала гарсточка людох, хтора
може лем под заштуту других эсци.
Ми не можеме алі думац на свою
посебну державу. Кед того не мо-
жеме мац, тле зато шицко другие
можеме при добрих народных пред-
някох себе прибавиц. Яак в того
чо нас будзе више ёдно зоз другим
вявац, новини и кнішки буду мили
вістник длох и думкох. Сцеме мац
чи вежше число учених людох коло
себе, чо нас мало водзіц през тот
живот, сцеме свой школи, где две-
ци буду отховаци у свой вири и у
своім мацеринским язику. И ми то
шицко годни достац кус по кус, бо
зме у державней заедніца зоз на-
шими славянскими братами Сербіма,
Хорватами и Словенцами, хтори знаю-
як в то чловеку и пароду, кед исма-
ніч свойого. Та и вони пред своим
препородом сцели мац шніко свой-
але их того жаване слажо вельких

жертох, бо їм неприятелю вже робили о глави. Кед вони знаю, як Ім було баре чечко жити през своєго, сигурно юс буду и нам бранїц да цо скорей дойдаемс до тей цилі. А цо значи дакле препород? Крем гектого, юс сом скорей спомнул, значи препород, же народ ма щинко воз себе зруциц, цо му може завадзац у його наредованню. Нарад ще ма ілоніц празновання и врачкох да го други людзе не вихаснью на його чюду. Нарад ще муши вланиц до кола воз другим просвітним людами и народами у цивіце, муши ще и вон подац добрим думком, ятори запаловали шветом. Свою маме любиш, а щудає поштовац. Лем на таки спосіб зме годни посигнунуц щесце и отримац ще у морю других наронох швета.

Осип Костелник.

ДАСКЕЛЬ О СЛОВА О СОЦІАЛИЗМУ І КОМУНІЗМУ.

Пишу нам нашо чытателе и модля нас, да ўх на кратко изучымя, цо то соцнализам и комунизам. Вони нам так пишут: нешта не лем шыцкія новині віше спомінаю соцнализам і комунизам, але уж есть медзі на місце людзей, котры ще хваля зос тым, які вони социалисты або і комуни-

забул на нас. Кед сом му явел яки успих мала пърша представа за дзеци (у. Дюрдьовс): „Гу Христови“ пон ми одписал: цеши ме, же наш народ так радо прима своё слово и свою власну просвіту — па сом написал тогу трагедию: „Ефтай о-ва дзицка за старших.

Нашо РНПД радо прияло този дарунок за наш бачко-сръмски руски народ од славниот писател и видујуше го у окремей книжки як дарунок своим членом ту Р. Календару на р. 1925.

Цешим же, же ше тата предста-
ва баш у Коцуре перше дава, бо
Коцур был поніжени, на алим гласу
медзи Русинами, же вон свойо не
люби, не пристава гу свойому, а то
не була правда — лем неспорозум-
лення. — Коцур и пешка васлугує
перше место попри Керестуре а тоді
два нашо матки най же и далей о-
бегую у доброти и рускей про-
світи!...

Цо то „Ефайова давнка“ и яке вона значене ма у книжковносци о тим уж писане и будзе велью писане у будучносци, бо то книжка — умотор, котрому ше чудовац буду и у нім уживац и дальши покоління о

то ли это заслуга

До тегаз зме вие учели на цудзим и од цудзого, а вешка уж свойо маме школски книжки, календари и иныши книжки. Нешка ніхто нам не може пригвариц, же ми не сцеме и не можеме ясц як други народи, бо ѿ наш народ о щыцким осталар: Едни зос духовну моцу и цирком, други зос материальним жертвами а щыцки в ёдце подвомогли створиц нашо едине и миле Руске Народне Просвите Дружтво...

Же так стояє у першим шоре
дзековац маже нашему першому и
найславнейшому писательови нашо-
го руского народу Дру Гавриилу
Костельникову. Веді були
предници и початок --- фундамент
зробили, але без цього би зме и
підка ище далико були. Вон зро-
бел темель, вон, котри добре позна-
душу и живот нашого народа а тиж
и шицки славяньски народи и кни-
жевносц, вон подал нам праву ли-
нию, совити мудри и од початку вон
перши роботниїк на нашим руским
просвітним полю.

Хто не позна його перші квітки
нашого письмовторення: „З майого
валалу”? Гоч далеко од нас — не

сти. Поучце нас о том, чо то социалисти и комунисти...

На тот вопрос отвітуєме Вам так: а) ест социалистох, котри ше тримаю христовей науки и вони не прето волаю Християнски социалисти. То добри людзе и іх наука добра. Папа Леон XIII. жада да ше дали швет ровна по правилах християнскаго социализму, па будзе веци щесца и мира на швеце, як до тэрас було. Християнски социалисти тримаю ше правилах які видал Папа Леон XIII. на темелю Св. Писма и добре робя.

б) ест социалистох, котри ше тримаю не Христовей але юдэйскай науки. Тоты ше волаю по своем утешелю жиду Марксу — Марксисти. Які то людзе, доказую нам іх діла, особіто у Русії и Україні, а и других краіях швеца. Жидовски, безвиржи социализам не добры и од того ше мудры клоніц не лем, канды християнки, але и канды разумны чловек. Древо ше позна по плоду, а так исто и кажда наука.

в) як нам ше треба справоўаць социалистом?

Читателе! ест велью таких людзох, котри су заведзени и спрэведзены и вони ше дали замасац як члены жидовских социалистох.

Гу таким людзом треба мац велью любови и жаловац іх. Таким людзом треба словам и з ділами указоўац, які зме дзеци Ісуса Христа, Спасителя шваста, и з добрыма их ділами дапровадзіц на праву драгу. Християнска пожертьвованосц и любов веци людзох приведли на праву драгу як пайсильнейши доказы зос словами.

Але ест на жалосц и таких людзох, котри ше пре пенеж и пре жысли добры одреяли Христа Господа як Юда. И вони тераз по шицких странах шваста на вшэліаки

велью и велью роки за памі. Прето ше не чудусм кед сом чул од велью наших любітэльюх книжкі, же туту нашу першу, трагедию пречитали уж пяты — шести — раз и не можуше ей довольно начытац и налюбіц. Я то цалком разумим, бо у тей книжкі Г. Костельник як да видал не лем шицко зос чым люби свой народ, але и веци! Вон, котри ше од малючка жертвовал за свой народ, внучавал попри своеи науки и свой власны народ, Його душу, Його спосаб живота, думаня, обичайох добрых и злых, худобу а найбажнейшых, бідных широтох, пешестных и од народу превратих — единак то препатрал зос своим глубоким умом як и шорови живот роботнікох и газдовски обиенца. Котри то познаме у Його младым віше швясаки живое легк каждого ошвечаме, же вон найлепша, найбажней позна живот и душу нашого Народа. О тим швечи кажда Його писня, кажда Його писане, а тото писане за нас таке які нам нікто до тэраз подац не мог, але нам не може подац так як то лем вон ана и може.

На жалі, ми ище віше не похоплюєме надосьц важноесц нашей Рус-

способы трую народи," одбераю му святу віру, разбиваю християнські фамиліі, — трую з недобрими юнітаў и книжкамі дзеци по школах; — сдним словом: запровадзую пекло на тим швеце.

З таким людзом треба инышак поступац. Такім людзом мудры канды разумны чловек шмелю до оч попатриц и дац ім отвіт, які ім пріпада.

Да нашо читателе буду приготавіць за таку борбу, напишем ім даскелью такі стонти на тоты фразы, а якіма ше наручу юдэйскі социалисти. У вельіх случайох сам здрави разум каждого християніна гутори чловекови, як треба одбіць таких людзох. — Такі нам пише еден читатель:

Презілого лета работ у мене сдэн мулляр, и так сцел людзох прошвицовац. Вон им гуторел: Людзе, чи сце не чули, же луцифер уж давно умар. Похонали го социалисти.

Дзе котри ше людзе з того шмелян а други мирно слухали. Але ше нашол медын німа еден млады мудры чловек, котри так тому социалистови отвітовадац:

Кед тебе твой веци луцифер умар я не жалуем, бо вы жидовски социалисти тераз широти. Ето ту маш мацу милостию як широта — и дал му 25 пари до рукох.

Зідар ше мало загаўбіц. Да то не укаже, вон далей так мудровал:

«Я ніч не верим, па ишак ше добре чувствуем.»

Наш читатель теды му так добре одговарел:

«И мой пес ніч не вери, па ше добре чувствуе.»

Далей тот социалист не видумовад.

г) Други еден жидовски социалист сцел ше мудрым пресказац на шыцу, где було велью женох. Вон ім так гуторел:

кей Просвяты, икде віше не сдэн ківаже з главу и чекаме вішлебодзене од „хорей мацери (Русії леб Україні) и попри тим ніч не робиме. А у тим час преходзі, време дзеци, а мы бы препадли, нестало бы нас, док бы ше наша страждуща мац пробудзела, — кед бы амне не мали такі „світилники“ які в і наш Гавріл Костельник, котри нам ясно шыцца и указую просту драгу по котрой бязвично дойдземе гу нашей мацері накеди лем видраві!

Так треба и у тим смыслу чытац и патриц представу и „Евтайовей дамы“ у котрой сканчал писатель историю божего выбраного народа зос животом нашого народа, и да там нет сломнутаго израелски мсна, канды бы себе думал, же то нашо, при нас ше става, бо вон то шицко так крачуне до народнай шматы облек...

А у тим ше находзи найвекша важносц представи того славнаго умутвору нашого писателя?

Готовели ше у веци нашіх русіх валалох нашу школовани людзе и студенцы, да ю представляю, док ше ишце у рукопису находзела, але амс шицки збачели, же тата работа

„Жени ми шицки походзяме од маймунох. Ми не друге як и другі жаири. Медын намя и тима конъюнктуре нет разліка.“

На тоты слова нашла ше одна мудра жена, та так крачне поганьбела юдэйскаго социалисту. Вона выдзела польца, котри недалеко стал, обрацела ше гу ньюому, и так му гуторела:

„Пане польца. Фришко прииде ту медын нас пришол сдэн маймуну, котри сцекол з ўднай менажерні. Завріце го до хлівчка, док не придае по п'яного його пан з тей менажерні, а котрой вон сцекол. Вон го бязвично гляда.“

Док тоты слова гуторела, указавала з руком на мудрого юдэйскаго социалисту, котри почервяцел и сцекол до карчмы, да там прыповеда своім пайташом, якім одвиг достал од женох. Жени шицки прасли до шычку и по цалім валанам прыповедали, чо тога дня чули на вінцу. Думаме, же и тот чловек не будзе веци такі ціяністства пласці. — Другі раз веци напікнеме о тым.

ХРИСТИАНСТВО И ПОЛИТИКА У ПОЕДИНИХ ДЕРЖАВОХ

Піша: М. М.

(предлужені)

Русія. А ѿ да пакаже за бяду Русію: як ше там одною держава гу віри? Там да так пакаже нігда побрае існе було. Русія цароўс вжалі як монюю „православну“ віру, и проглашали ю за державу. И прето лем тата мала пред державу врэлівось и обрацбу, а гэтих других сабено греко-католікоў, немилосердно прэганаляж. Було там 7 нашо греко-каталічества, але их царизам зотар. Вельякі страх мали рускі цароў, же им народ признача за верховну глашну Церкви Петровага наслідника у Рыме, а то вони сцели буц. Цароўс зібіткі патріархі

пожадае велью труду и разуменя за таку представу, бо у тим и есть велью правды,

Стало ше так, же тогу первую нашу оригиналну народную трагедию, нашу руску, представя — як то и спада народ наш, наша дзеци, бо вона у першым шоре за наш народ написана, як то и сам писатель у ёдним письму пише: „жадал сом с тогу кляіску віславіц мой рускі народ!“. Прето чесц и слава и подзекование а так исто нашим Коцурцом, котрих дзеци, полюбели и так крачне зос шицку усиленносц и любовию представяли тогу первую чисто руску нашу представу.

На тогу красну представу готовілі нашіх вредных хланцов и дзівчата нашю п. п. учитель и учителькі зос вельским трудом и умітносты. Гоч ше відаело, же чесця робота будзе, вітримали у вічнавіданію и указали чо може тварда и постыяна дзека у злога зробіц. Представу на три заводы давали и кажды раз велька сала Чобанова цесна була, да приме до себе велькое число народу, котри сцел уживаяц у тей представі. Успех віше бул такі велькі, же ше то описац не да. Були ту и гоцы зос

у Москви и установили у Петрограду „Св. Синод“, лем да можу над церкву владац. У Синоду бул председатель цивилиста хтори водзел церковни роботы и управляем вост православием. Чи то шэр? Прето ше тато здание на першы нарад большевікох фришка зваліло. Кед прышли большевікі на владу, добра заночали страшне прогоненіе.

Велью церкви претворили на тэатры, забавыца и преглажели державам добротом; так же вірэн Християне муніца плаціц кед сцу. Погаслуженне, отрымовац.

Катахіс не ў школах не щые научоўцац. Церковне вінчане не вреды прац их власці.

Хто не гоч у чым прощань большевікісі власті, чека го цемніца шкірд. Большевікі сцу претворіц чловека на жывінну, лем да зотру у роду чловеческім кожау думу на Бога и душу. Сцели бы сцескуюц пред судом Божім, да можу шкірдно робіц, чо су. Але даремка их мука. Уж ше плеце корбач на іх и народ Християнскі стреше вост себе, як даяку нечыстоту. Правда же ше большевікі хлібок зварылі до жывога цела рускага народа, але не годзік разочарыц тут жыви организам, которому треба и Бог, и душа.

Італия. Пред воіну не християні католікі у Італиі слабо старалі за політику у державі. Препушчали ю безбожным „шкірдним жуляром“ (франасуном), хтори ю похасівалі так, як выруцілі вост школах крік и наук віри. Було 1903 року. Аж по велькай воіні пребудзелі не християні и угемелекі свою Християнскую народлу странку, хтось па стала наймощнейша странка у державі. Странка іслью добра працела за народ. Але терапіні міністар президент Мусоліни арабел революцію, якабел власці до рукох, и почал зос силу власца. Правда, як не имел отворено ёздериц на Церкву, бо не был народ, але ю сцел арабец, чо му будзе робіння. На жалосц Християнска странка не подадзела на

Вербасу, Кули и з Керестура и шицкі припознали, же ридко видэлі тику шумну представу.

Гоч требало необычны костими (шматы) за представільцах о тым шицкім бара згодле остатралі ше п. п. учителькі и п. п. учительс. Декорациі и на туту згоду окреміні образі з вельку умітносцю малярску приготавел п. Ал. Гандкі. Представляли: Габор Стрибер (Ефтай); Мелана Сакач (Ефт. даївка); Ефрей Чордаш (Іосифка); Данил Горняк (Данилко пастыр); Евген Шарик (Елеазар); Самуил Скубан, Янко Монар, Леонтий Горняк, Андри Жильник (предняци нар.); Драгутин Сакач (церковнік); Серафіна Буця, Ана Макай, Гелена Горняк, Маря Жильник (дружкі); Михал Горняк, Кирил Каменіцкі (поліцае); Маря Горняк, Амалия Коцін, Леона Зубко. Цила Колесар, Мелана Михняк, Мария Вадаски (жени); Алдри Михняк, Ириней Колесар (катонаци). — Шицкі вони добре выучели и з велькім успіхом задоволіли свой задачі.

Чесц ім и слава!

Б.

двойна, та, незнац які кончину будзе, неят му до церкіц, бо уж был комунасты социалиста, анархиста, а волк скору жемя але народ штага. За терас. Церква ужыя у Італії икуш прывіду шкірдну.

(Далей будае.)

глія, бо у жывінні хвілі ѿдлю звікол ансц, а поанейшіе пошаты обычні левіш зізде.

На жывінную заградову работу спада и готовене „целіцох“, лебо кед ше с тих це с цеме трапіц тэди пошечме у початку фебруара у ладичках: парадичн, папригу, кель, келерабу и то виложіме на слонкову страну до облака.

Кед сцеме жыля, котры ше не пресказаю він час мац (букдаві, днікі огуркі, пасуню и т. д.), можеме то так зробіц, же вежмеме вельку цвіклу и на польні прережеме и штредок ей вінчэ и наполніме зос глыну до котрой наше позложіме и у доброй хвілі до жемя у заграді положіме. Так мож зробіц и у ленішній букдаві, з котрой лем магі повінімаме. Букдава лебо цвікла на фришко погівіе к будзе садасному як гной хасновац. И відсану шалату мож колцом фебруара до ладичках пошат.

До жывінні заградарской работы спада: приготовене и ушорене вінчлікіх средствох (серсамох), набыціе потребнаго нашэнія.

Б.

Газдовство

О драпіражу старых овоціх древікіх

Род старых овоціх древікіх овінцы од драпіражу и од хвілі. Доказане в, же и древа доставаю своёю кармене вост жемя, які котрой прац: велью рокі відагніо вельку хасновиту часц. Прето потребно же бы зме древка овінцы од часу до часу в рока на рок гнояли.

Гноіц треба на крайах дае кореня разширены вост узретым гноіком, котры ше в зри вост глыну востніе.

Пойеже древка не лем од не довольніго карменя страдаю, але и од недовольній влагі, прето ше треба остарац, же бк. вода вост шнігу и од дніжку до венеці дошла су древку, бо лем попри довольній влагі овінці добре родзі и богаты плод приносяці.

Зос древка висушелі конарки одрезац треба добре и очищці древко. Тыж так неадраці конары — конаркі одстражці так исто густі конаркі. На старых древікіх вешинах ражі треба зос добре віваренім катрашом намасці, а меншын ражі котры ше ўзіц можу, зос востком ше намасца.

Вельбораа ше случи, же дрэвко не відволі свойго газду, лебо в ісплоді. У таім случаю солітув ше дрэвко, коруцово конаркі ище не одвінне грубія и наўшцей 5—10 цмт. у проміру, а нова заочкай зос отнітну файту. То треба яцца а яри робіц. Коруцово конары на кратко, прірезавац так же глады конары охабія ше на дніжы, другі бочкі конары на кратце, а першы конары охабія ше заш на дніжы, які бі до рока нініла фурма дрэвка як піраміда.

Найлічши усіх достанеме вост каламіньем — очкайном под скору (лупу) древка. Щысене керовац треба на келью лем мож, бо вони древку вельки ражі вадава, котры ше чэлко гом.

Застарені дрэва мож помладац вост краткім прірезавашым глашінам (коруновінам) конарох. Нові конаркі (фатюгі) развию нову коруну дрэва. У тым случаю потребно жемя добре прекопац наскоро покоя вождзевали стари конары коруни.

Стары овоці дрэва, котры уж амі прекаламіц не мож віхубац треба а на іх место погноіц и новы древка мож вадавац.

Заградарсто в жыне.

Добры заградаре и в жыне су у работі. Кед я сікні нет зводи прекопац заграду окончыніе то у часу жемя у доброй жегчайшій хвілі. Ішеньске лебо жывінні колане є бара хасновите у заградах, бо од Него жемя будзе мелка и до такей жемя легкі уж відас з яры шац и наше пісці лепші зізде а и пресіди скорей замоплю.

Гноіне загради вжыне ше кохкі. Гоч які узрети гной разручац треба уж до початку фебруара. Кед у тым мешаду хвілі донущы мож пошат до жемя петрушку, мархву шошку, цеснок и грацок але с тым отстатім ше не треба пона-

Цо нове у Швеце

БУЛГАРИЯ

Вельке насилье нешкайшай булгарскай влады прымушело народ да ѿ сам брані. Проеха власці ше готуб устанак зос оружіем. У валахах пренайдзеці скрытых пушкін и візплюзія.

НЕМЕЦКА.

Дня 28 фебруара умар у Немецкай президент Рэспублікі Фридрих Еберт. Які спік худобнага майстера выбрац себе тыж ремесло и бул шедлар. Бара любел кітжу и так ше сам воспитал же у кратке време досцігнул тотих по ходзеві до школы. — У найгорыше време кед ше думало же Немецка прэладніе бул Еберт вібрата за презідента тэй новай рэспублікі и пошло му за руку да якои ватраца Шор. Ішесце Него будо лем у тым же дне анал окружкі вост жудрима людамі котры зос своим анатоміем пожагали му.

ФРАНЦУСКА

Од кеда франзаунска безобразносці почала ше віше баржей лавігац, од гэці ше и рэлігіозна свідомосці французскіх католікіх віше баржей возбудае. Франзука одредаці, же и зос забіваньем волпу развязавац вірскай свідомосці. Так ше и дагдасло. У варошу Марсілія прэтавоў католікі прація юнацтвах цо их робі франзаунска влада. Велькі збор зволаці славні генерал Касте і прысутніе было коло 5000 учаснікох. Кед ше собрание звершило франзауне и соціялісты нападлі жирных людях и двух одніх гражданах забіли а венеці як 100 ражкі. Не треба забуц які начальник вароша соціяліст а так и Него пораднікі, котры у тых шицкіх участваваці. Тото смутніе событіе распалело и других гражданах католікіх и по шицкіх варошах оцімую, ше протестні зборы и організація ше народ. Да католіческіх народ буд та зложні яред вібералку, які да буде жадркі погавац як прыгаві у Французскай до власці, як до прышли. Добра оўніна и за нас.

МАДЯРСКА

У Мадярскай справілі новы закон за віберанкі. По тым закону маю право

